

výstava ateliéru Malba a ilustrace SUPŠ Jihlava-Helenín
Plyn do pozorovacího balónu

Žijeme v době blahobytné. Prádlo za nás perou pračky, nádobí myčky, špinavé peníze slušné podniky, a vánoční dárky pro všechny blízké můžeme nakoupit v jednom nákupním centru. Žijeme v takzvané svobodě a tedy děláme, co chceme, naše chování je výsledkem naší vůle... jen se občas možno podívat, jak podobná jsou si všechna ta chtění, všechny ty individuální vůle. Protože pračky a myčky už máme, darováváme si zážitky. Už jste někomu darovali let balónem?

Balón sám o sobě je krásná pozoruhodná věc, která v sobě spojuje romantickou touhu po létání, lidskou tvořivost či vynalézavost Verneovského ražení a melancholickou poezii věcnosti obrazů Kamila Lhotáka. Ve spojení s přídatným jménem uvedeným v názvu výstavy pak zdůrazňuje pozorovatelskou funkci. Přičemž těžiště názvu spočívá na slově plyn, označujícím právě tu sílu nebo energii, která dokáže balón – a s ním člověka – vynést vzhůru, do pozice, jež mu umožňuje vidět lépe a více, anebo zkrátka jinak, než je obvyklý zakrslý dvounožec schopen.

Kde se tato síla bere? Aktuální etymologická studie potvrdila, že zmíněná energie vyvěrá poblíž Helenína, jemuž studenti tamní uměleckoprůmyslové školy neřeknou jinak, než Hel, případně Hell (méně častá označení podobně mystického rázu, jako U majáku nebo Bradavice, nyní ponechme stranou). Dlouho přežívající mínění, že původní název Helenov je zkomoleninou slova Halenov, odkazujícího k místní tradici textilní výroby, začaly vyvracet již intuitivní studentské zásahy do historie umění, když závěrečnou etapu starověké řecké kultury v písemkách opakovaně přejmenovávali z helénské na helenínskou. Helios byl řecký bůh, zosobnění slunce. Ale Hel byla také severská bohyně podsvětí. Můžeme zde v jediném označení pozorovat mimořádnou komplexitu světa, rozpětí mezi maximou světla, života a výšky a jejich přímými protiklady tmou, smrtí a hloubkou. Obloha i země, nebe i peklo. Nepřekvapí tedy ani fakt, že helium, které umožňuje balónu vystoupat do výše, se používá také do kyslíkových přístrojů potápěčů, aby se tito mohli ponořit ještě hlouběji.

Není to pohodlné. Jsou to permanentní výpravy do nejistoty a přesahování sebe sama. Malíř a grafik Josef Váchal prý několikrát zmínil, že upsal duši ďáblu. Ale tím ďáblem nemyslel než právě to „hellium“, umění, které realizoval s takovou vášní, jež vylučuje spokojený život, jak zmínila i Marie Rakušanová, kurátorka Váchalovy aktuální pražské výstavy. Studenti, kteří zde vystavují, jsou schopni létat. Z jejich letů pozorovacími balóny máte nyní možnost odnést si zprávu, zážitek, stopu originálního vidění i vy.

Petr Kovář